

Gedoemd tot het zondige duister

Zo moeten de woningen van de Weense hogere kringen er vroeger hebben uitgezien: donkerbruine kamers en duistere hoeken. In deze huizen als een doolhof spelen dienstmeiden een cruciale rol. Zij zijn de katalysator van de zondige gedachten die in al die duistere hoeken een uitweg vinden.

Actrice Ariane Schluter treedt met haar monoloog De Dienstmeid Zerline bij Orkater in het voetspoor van Jeanne Moreau, die in de jaren tachtig ook Zerline speelde.

De theatermonoloog maakte filmster Moreau beroemd op het toneel. Tussen het spel van Moreau toen en Schluter nu bestaat een groot verschil: Jeanne Moreau als dienstmeid was een geheimzinnig-ongenaakbare macht. Schluter sluipt eerder nederig door het huis. Bovendien is ze niet alleen, zoals de monoloog voorschrijft. Regisseur Jos van Kan heeft een trombonist aan het spel toegevoegd. Tot deze muzikant, Koen Kaptijn, richt Zerline haar vertelling. Hij vergezelt Schluters dramatisch aangezette, soms hese stem vol onderdrukte erotiek met vergelijkbare klanken uit de trombone. Schril, gedempt en dan ineens zwiepend hartstochtelijk. Op de achtergrond horen we losse, atonale pianoklanken die nooit tot een hecht geheel worden. Het is muziek die uit duistere achterkamers komt. Componist Micha Hamel zoekt welbewust aansluiting bij de moderne Weense klassieken uit het begin van de twintigste eeuw.

Schluter is in het dofbruin gekleed. Plompe schoenen, dof kapsel. Een dienstmeid moet kennelijk grauwig zijn. Ook in het spel schuilt een zware ernst. De bronst van mannetjesherten in het bos die op de achtergrond klinkt, maakt Zerlines onderdrukte begeerte te nadrukkelijk.

Het is tragisch, wat Zerline overkomt. De tekst van Broch analyseert de doem van een dienstbode. Mannen begeren haar. Zij staat elke avance volop toe, maar niet de dienstmaagd, maar haar mevrouw krijgt een buitenechtelijk kind van de man die Zerline beminde. En zij draait op voor de opvoeding. Dat stemt haar bitter, wraakzuchtig.

Slechts bij vlagen komt de tekst tot leven. Ariane Schluter vertaalt de verbittering van de dienstmeid in een geharnaste speelstijl, met maar af en toe een bevrijdende flits van humor. Ik herinner me de superieure Moreau die de leugenachtigheid van haar omgeving met glimlachende lichtheid tegemoet treedt. Zerline mag geen slachtoffer zijn, dat staat niet in de tekst. Zij moet winnares zijn, ondanks haar tragiek. De stijl van de sterkste vrouw in het huis mis ik bij Schluter. Het is toch beter haar alleen te laten zijn in het spookhuis. Dat maakt haar lot grimmiger.

Door Kester Freriks

19 oktober 2006